

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חזנים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 795

מסכת מועד קטן ו' - י"ב ♦ עדיות א', ו' - א', י"ב

בס"ד, כ"א אב תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ מדוע אין לחפור קבר לאדם גוסס?
- ♦ חנוכת הבית - יש מקור?
- ♦ חנוכת בית כנסת
- ♦ לבשו בגדי לבן שבעה ימים לרגל סיום הש"ס

- ♦ התנשמת נטולת העיניים
- ♦ נישואין בפורים - מותר?
- ♦ חפירת קבר לאדם חי
- ♦ חציבת קברים באופן סתמי

דבר העורך

הלוגו שחיבר אותי לדף הגמרא

"תניא: היה רבי מאיר אומר, מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתוב כמראה אבן ספיר דמות כסא".
בה בשעה שמגיד השיעור למד בשיעורו את דברי הגמרא הללו, הרים את עיניו אחד המשתתפים בשיעור ומבטו הצטלב במבטו של מגיד השיעור. כעבור רגע, הם חייכו חיוך רחב.

"בקיצור, אם הקדוש ברוך הוא רוצה, גם לוגו תכלת מזהב יכול להוסיב בן אדם מאוסטרליה ליד הגמרא ברמת גן".

לפניכם סיפורו המרגש של מגיד שיעור מרבני בית מדרשונו:
יום אחד הגעתי אל בניין בורסת היהלומים ברמת גן, כדי למסור שיעור בדף היומי.
הקדמתי שלום לנוכחים והבחנתי במשתתף חדש היושב בנור מעט בקצה השולחן. מאן דהוא הצמיד כיפה לקדקדו, והוא התעניין מאד בגמרא ובדפי ההסבר שחילקתי למשתתפים, כהקדמה לדיון שביקשתי להעלות לפניו באותו יום - האם נוסע סמוי באוניה חייב לשלם דמי הפלגה רגילים.
הדיון התפתח, היו שטענו כי חובה עליו לממן את נסיעתו. מאידך היו שקבעו כי על נסיעה בבטן האוניה לא משלמים כל כך הרבה כסף. בקיצור, היה נחמד ומעניין.

דף ו/ב מאי אישות

התנשמת נטולת העיניים

בסוגייתנו אנו למדים שמותר לצוד את ה"אישות" בחול המועד ובשנת השמיטה. גמרתנו המבררת "אישות" זו מי היא, משיבה: "בריה שאין לה עיניים", והיא סומכת את דבריה בפסוק מתהלים (נח"ט): "כְּמוֹ שֶׁבָּלוּל תָּמָס יְהִלְךָ, נִפְלֵ אֶשֶׁת בַּל חִזּוּ שְׁמֹשׁ" - האישות אינה רואה את השמש.

זיהויה של ה"אישות" שנוי במחלוקת בין הראשונים.

ראשונים רבים טוענים כי היא התנשמת, אחד משמונת השרצים המטמאים, וכך כתב רש"י (תהלים ס): "והיא תנשמת דמתרגמינן אשותא. כך פירושוהו רבותינו". זו גם שיטת הראשונים במסכת כלים (פרק כ"א משנה ג'), עיי"ש בפירוש הר"ש וברטנורא, ובסוגייתנו (ראה שיטה לתלמיד רבינו יחיאל, ופירוש ר"ש בן היתום).

הראשונים מתרגמים את האישות-תנשמת, כבעל חיים שבלשון זמנם נקרא "טלפא" (רש"י שם, ר"ן, מאירי ור"י מלוניל). ה"טלפא" היא בעל חיים הידוע בימינו בכינויו "חפרפרת". ואכן, בספר ישעיה (ב/כ) מפרש רש"י את הפסוק "לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְחִפּוֹ פְרוֹת", כי היו משתחווים לגילולים בדמות חפרפרת, שהיא מין שרץ החופר בארץ ושמו "טלפ"ש".

העובדה האומרת דרשני היא: הן לחפרפרת יש עיניים, ואילו גמרתנו אומרת שה"אישות" היא "בריה שאין לה עינים!" הא כיצד? בעל תפארת ישראל (במבוא לטהרות, יבקש דעת אות י"ג) כתב, כי כוונת הגמרא שעיניו זעירות, אך אין כוונתה שהוא נטול עיניים.

לימים נטל על עצמו רבי יהוסף שוורץ, בעל תבואות הארץ לברר את הנושא, אחר ששמע כי בין החוקרים יש שמזלזלים בחז"ל, שלא ידעו את טבע הברואים. הוא בדק וחקר ומצא, כי אכן לכל החפרפרות עיניים זעירות המכוסות בשער עד שכמעט אינן נראות, ושנים היה שרוי בצער על כך, כלשונו: "וה' יודע ששנים הרבה הייתי בצער על הדבר הזה, כי לא ידעתי להשיב לאנשים, כי לא יכולתי להכחיש המציאות". לימים הוא עלה לארץ ישראל וגילה מין דומה, המכונה כיום "חולד", והוא אכן נטול עיניים! מיד שיגר את תגליתו לחוץ לארץ, אל חוקרי זואולוגיה, וכיום הדבר ידוע ומוסכם גם בקהילת החוקרים. בעל תבואות הארץ מבאר, שחז"ל כיוונו לבריה זו שניזונה משורשי האילנות והזרעים, לעומת החפרפרת שמאכלה תולעים וחרקים ואינה מזיקה

צעילוי נשמת

מרת **אנדה זימנד** ע"ה
נלב"ע כ"ו מנחם אב תשס"ג
תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו
מר **הנרי זימנד** ומשפ' שיחיו - הרצליה

צעילוי נשמת

מרת **ברוריה חסידה שורץ** ע"ה
ב"ר משה ישעיהו גוטוטר ז"ל
נלב"ע כ"ד באב תשנ"א
תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו
הר"ר **משה שורץ** ומשפ' שיחיו - רעננה

צעילוי נשמת

הר"ר **מנחם ספרברג** ז"ל
ב"ר מרדכי שמעון ז"ל
ליד ירושלים, מייסד יקבי אפרת
נלב"ע כ"א מנחם אב תשס"ח
תנצב"ה

הונצח ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ה מנחם אב תשס"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

לאילנות (ראה מקבציאל שנה ב' גליון ב' עמוד פ"ו, לגבי מה שכתבו התוספות בשם הירושלמי, שהיא "חולדה", ראה שם עמוד פ"ה הערה 41).

על טבעה של ברייה זו כותב בעל ספר חסידים (סימן תקפ"ט), כי הקב"ה ברחמיו בראה נטולת עיניים, מפני שמאכלה מצוי בתוככי החולות ובעמקי האדמה, ואם היה בעל עיניים, היה חודר אליה עפר והיה ניזוק (שיחת חולין, עמוד תקנ"ט).

דף ח/ב אין נושאים נשים במועד

נישואין בפורים - מותר?

בגמרא הנלמדת השבוע בדף היומי, נקריט בפנינו הזדמנות נוספת לעמוד מקרוב אחר אופן הכרעותיהם של גדולי הדורות בפסקי הלכה מתוך הגמרא.

שאל נשאל הרשב"א (שו"ת, ח"ג סימן רע"ו), האם מותר לשאת אשה בפורים.

השאלה מבוססת על כך שבמשנתנו מבואר כי אין לשאת נשים במועד, וארבעה טעמים בדבר: **א.** אין מערבין שמחה בשמחה, ויש לשמוח בשמחת המועד לבדה בלא לערב בה שמחה אחרת. **ב.** החתן יניח את שמחת הרגל ויעסוק בשמחת נישואיו, והרי אמרה תורה "ושמחת בחגך". **ג.** עריכת נישואין כרוכה בטרדות רבות ובטרחות, ובחול המועד אסור לטרות. **ד.** יהיו שיבקשו לחסוך ממון וידחו את חתונתם לחול המועד, כדי לצוות את סעודת הנישואין עם סעודת המועד, ובכך תידחה קיום מצוות פריה ורבייה. לפי הטעם הראשון, שאין "מערבין שמחה בשמחה", לכאורה, גם ביום הפורים אין לערוך סעודת נישואין, שהרי מהותו של היום היא "משתה ושמחה" ואין לערב בו שמחה אחרת.

הרשב"א השיב, כי אמנם כן, אך הואיל והגמרא הביאה טעמים אחדים, ולפי חלק מהם אין מניעה לשאת אשה בפורים - יש להקל בדבר, כי דין זה הוא מדרבנן ולא מן התורה. כלומר, גם הטעם השני של "ושמחת בחגך", אינו קיים בפורים, שאינו "חג", וגם הטעם הרביעי של דחיית הנישואין כדי לחסוך בממון, שייך רק בחג שיש בו שבעה ימים, וכך יחסוך החתן את סעודת הנישואין ואת שבעת ימי המשתה הבאים אחריהם. אך פורים - יום אחד הוא. וגם אנשים שחסכו הממון עלול לגרום להם לדחות את מועד חתונתם, לא יעשו כן עבור רווח של סעודה אחת בלבד (כן ביאר המגן אברהם סימן תרצ"ו ס"ק י"ח בדברי הרשב"א).

כך גם פסק להלכה השולחן ערוך (שם): "מותר לישא אשה בפורים".

השאלה המתבקשת היא: אילו היו ארבעת הטעמים המובאים בגמרא חולקים זה על זה, ניתן להבין כי מאחר שפורים הוא מתקנת חכמים, אפשר להקל בדבר. ברם, הן ארבעת הטעמים אינם חולקים, אלא מוסיפים זה על זה, לאמר, ישנם ארבעה טעמים מדוע אין לערוך נישואין במועד. מעתה, מאחר שהטעם של "אין מערבין שמחה בשמחה" תקף גם בפורים, מדוע הכריע הרשב"א שאפשר להקל בדבר?

המגן אברהם מבאר, כי לדעת הרשב"א אחד מארבעת הטעמים הוא העיקרי ויתר הטעמים נלווים אליו, ומאחר שלא הוכרע איזה מהם הוא העיקרי, אפשר להקל ולא לקבוע כי לאור הטעם ש"אין מערבין שמחה בשמחה", אין לערוך נישואין בפורים.

משכך, מסיק המגן אברהם, מאחר שגדולי הראשונים נקטו כי הטעם העיקרי לאי עריכת נישואין במועד הוא ש"אין מערבין שמחה בשמחה", לפיכך "נראה לי שיעשה החופה ביום י"ג ולא ביום הפורים עצמו.

ואילו הכתב סופר (שו"ת סימן קל"ח) המאריך בבירור הלכה זו, מעלה סברה נאה לביאור דעתו של הרשב"א. לדעתו, גם הרשב"א סובר כי להלכה ננקט שהטעם העיקרי הוא "אין מערבין שמחה בשמחה", אך טעם זה תקף בימים בהם נצטוונו לערוך שמחה מיוחדת עבור אותו יום, כגון, "ושמחת - בחגך", מצווה לערוך שמחה עבור החג. משכך אין לערוך שמחת נישואין בחול המועד, כי נמצא שאינו עורך שמחה עבור החג. ברם, הכי ביום הפורים נצטוונו לערוך שמחה עבור יום הפורים? לא! כל שתקנו חכמים הוא שנהיה שמחים. איך? מה זה משנה... ערוך חתונה, משתה, כל מה שמשמח, ובלבד שתשמח (ראה גם הליכות שלמה - פורים).

השערי תשובה (ס"ק י"ב) מסכם את הדיון, כי למעשה נוהגים באירופה לשאת נשים בפורים, ואילו המשנה ברורה (ס"ק כ"ח) הביא בשם החמד משה, כי ראוי לערוך את החופה אחר סעודת הפורים. בשו"ת שערי צדק (פאנעט, או"ח סימן קל"א) מעיד, כי מנהג מדינתו להקל ושמע כי כן המנהג בליטא, שחתונות נערכו ביום הפורים במעמד גדולי הדור. ואילו הכתב סופר (שם) כותב, כי בהונגריה לא פשט מנהג זה, ובשעת הדחק, אם אין אפשרות לערוך את החתונה במועד קרוב, יערכו את הנישואין אך בלא סעודה.

דף ח/ב אין חופרין כוכין וקברות במועד

חפירת קבר לאדם חי

בחלק יורה דעה סימן של"ט מפרט השולחן ערוך כיצד יש לנהוג באדם גוסס רח"ל. הרמ"א מביא: יש אומרים, כי אסור לחצוב קבר עבור הגוסס.

לאחר סיום השיעור ביקשתי לערוך הכרות עם המשתתף החדש ולתומי שאלתי אותו כיצד התוודע לשיעור הממוקם בבית הכנסת. ציפיתי שיחווה באצבעו לעבר אחד החדרים ויאמר: "הנה חדרי, אתה רואה, מרחק קצר כל כך, איך אפשר לפספס אתכם?". להפתעתי הוא פלט משפט בלתי מובן בעליל. הייתי בטוח כי שמיעתי התערבלה ובמבוכה ביקשתי ממנו לחזור על דבריו, והוא חזר עליהם בפשטות מדהימה: איך הגעתי לשיעור? אה, מ...אוסטרליה.

אוסטרליה? אדוני, אתה מתכוון...

כן כן, מסידי שבאוסטרליה. שב ידידי, שב, אל תתרגש כל כך, אספר לך הכל מתחילה ועד סוף. **נלוויתי** אליו למשרדו המרווח, הוא הותיר את הכיפה על ראשו, מתוך כבוד למגיד השיעור וכה היו דבריו.

לפני זמן מה שהיתי בעיר סידי שבאוסטרליה. ביום הזיכרון של אימי סרתי לבית כנסת קרוב, כדי לתרום צדקה לעילוי נשמתה ולבקש מאחד המתפללים מדהימה, שישוט עבודת אחריה.

המתנתי בצד, עד שהתפילה תסתיים, ועיני צדה לוגו התכלכל זהוב, בעל גווני יפים כל כך. לא התאפקתי ונטלתי אותו לידי. אני אומר לך הגרפיקה מדהימה, פשוט עבודת אומן.

עלעלתי בתכנים, שמרתי את הגליון בכיס, ובכל פעם שהיה לי פנאי, קראתי מאמר אחר.

כאשר סיימתי את עסקי באוסטרליה, שבתי לארץ לשגרת חיי. והנה, אתמול פסעתי במסדרון ליד בית הכנסת, ומול עיני ריזד משהוא מוכר. הלוגו הכחלחל זהוב של מאורות הדף היומי.

הרגשה נעימה התפשטה לי בלב. מעניין מה מבקשים להודיע אלה מהלוגו. התקרבותי ונוכחתי לדעת, כי המודעה מטעם "מאורות הדף היומי" מזמינה את באי הבניין לשיעור אקטואלי בדף היומי, המתקיים בקומה שלי...

היה שווה לנסוע לאוסטרליה, כדי לגלות את השיעור בבית הכנסת הסמוך למשרדי...

בקיצור, אם הקדוש ברוך הוא רוצה, גם לוגו תכלכל מזהב יכול להושיב בן אדם מאוסטרליה ליד הגמרא ברמת גן.

זהו סיפורו של יהודי אחד מיני רבים, אשר זוכה להתחמם לאורה של תורה במסגרת "מאורות הדף היומי".

"מאורות הדף היומי" מקיימים מסגרות רבות ומגוונות לציבורים שונים, וכל יהודי יכול למצוא את מקומו בשיעורים אלו.

יהודי יקר. טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי כדי לברר על שיעור הקרוב לאיזור מגוריך: 03-5775333

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף ח/ב אין מערבין שמחה בשמחה

שמחה בשמחה...

בחג סוכות אחד חלתה בתו של רבי מאיר מפרימישלאן במחלה אנושה. בהגיע יום שמחת תורה היתה במצב חמור ביותר, וקרובה היתה לגסיסה רח"ל.

באמצע ההקפות ניגשו החסידים אל רבי מאיר והודיעוהו כי מצבה מחמיר והולך. נכנס רבי מאיר לחדרה, ראה את מצבה, יצא משם והחל להתפלל: "רבונו של עולם! ציוית לתקוע בשופר בראש השנה - ומאירל תקע; ציוית לשמוח בשמחת תורה - ומאירל שמח. והנה עשית את בתו חולה, וצריך מאירל לקבל זאת בשמחה, שהרי יש לברך על הרעה כעל הטובה - אבל הרי אין מערבין שמחה בשמחה..."

רבי מאיר הוסיף להתפלל על בתו, ולשמחתו הרבה נושעה ונתרפאה (מעניה של משנה).

המת וימי חול המועד

אמר בעל הארץ צבי מקוז'יגלוב: יש לדעת שאין זה מקרה בעלמא שדיני אבלות המת נסדרו במסכת מועד קטן. השייכות בין השניים היא, שמהות קדושת חול המועד היא מפני ש"יש קדושה לפניו ולאחריו" (חגיגה י"ט/א). אין לימים אלו קדושה עצמית, אלא יונקים אותה מהימים שלפניהם ושלאחריהם. **בדומה** לכך במת: בזוהר (שה"ש ספ"ז) נאמר, שגם מעלת המת מסיבה זו: קדוש היה בחייו - "והתקדשתם והייתם קדושים" (ויקרא י"א/מד) - ולאחר תחיית המתים יחזור לקדושתו. **אף** המת, כחול המועד, "יש קדושה לפניו ולאחריו" ... (ארץ צבי, סוכות תרפ"ט).

האבל יהפך למועד

תמה האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצ"ל: מדוע נכתבו עניני אבלות במסכת מועד קטן וענה: **לפי** שלעתיד לבוא יהפך אף האבל גופו למועד... (אמרי אמת ליקוטים, דף ק"ג).

דף ט/א אורח חיים פ"ג תפ"ל

הדרה: אי פילוס

יסוד החיים הוא, היה דורש רבי ירוחם ממיר - לא לפלס, חטוף ואכול. העולם הזה נבנה על יסוד זה שיש לאדם לחטוף מצוות ומעשים טובים מכל הבא ליד. **זהו** ביאור דברי רש"י כאן: "מצוה שבאה לידך בין גדולה ובין קטנה - עשה". כלומר: אל תדחה מצווה קטנה מפני גדולה עתידית. חטוף מיד ואכול. והנסיון מורה, היה מסיים, כי המפלט אורחות חיים, ודוחה הקטנות מפני הגדולות, סוף שהוא נעשה מזלזל במצוות כי מכיון שהקב"ה ברא את העולם באופן של 'אי פילוס', אי אפשר לצעוד בו אחרת... (דעת חכמה ומוסר, א/רכב).

דף ט/ב יהא רעוא דתזרע ולא תחצד

ברכה כפולה

מדוע ברכוהו בנוסח הנראה כקללה? **ביאר** המהר"ם פדואה: חפצו שהוא יציע ברכות

חציבת קברים באופן סתמי: החיד"א (ברכי יוסף או"ח סימן תקמ"ז) תמה, הן בסוגייתנו מבואר, וכן נפסק להלכה (שם), כי אין לחפור קברים בחול המועד כדי להכניס למתים עתידיים. משמע - דווקא בחול המועד אסור, אך בימים אחרים מותר! הברכי יוסף מבאר בשם רבי אברהם אמיגו (וכ"כ בהגהות יד שאול שם), כי גמרתנו עוסקת בחציבת קברים באופן סתמי; אנשי החברה קדישא, שתפקידם לדאוג שבית העלמין יתפקד, ואינם מתכוונים בחציבת הקברים עבור אנשים מסויימים דווקא ובכך אין חשש.

מדוע אין לחפור קבר לאדם גוסס? שאלה זו מבוססת על ההנחה, כי יש להמנע מחפירת קבר לגוסס, מפני שיש בכך פתיחת פה לשטן.

אולם, אין זה משום פתיחת פה לשטן, אלא כדי שלא להרע את מצבו המעורער ממילא של הגוסס, ביקשו למנוע מצב שבעודו מוטל על ערש דווי יתוודע לכך שקברו נחצב והולך... אכן, הרמ"א מציין את הריב"ש כמקור למנהג זה, והריב"ש עצמו כתב (שו"ת, סימן קי"ז): "וכל זה אינו אלא על החולים, כדי שלא תטרף דעתם עליהם, אבל הבריאים העושים קבריהם ותכריכיהם לעצמם לכבודם, אין חשש בזה".

עם זאת, כאמור, יש מן הפוסקים הנוקטים, שאף שאין איסור מעיקר הדין, יש להמנע מחציבת קבר מחיים, מפני שהוא כ"פוחת פה לשטן". כך גם עולה מדברי בעל ערוך השולחן (יו"ד סימן של"ט סעיף ה'), אך הוא מדגיש, כי פתיחת פה לשטן עלולה להתגולל דווקא על החולה, אך באדם בריא אין בכך משום פתיחת פה לשטן.

ראוי לציין, כי אף על פי שלכל הדעות אין חשש בחפירת קבר לאדם בריא, ובוודאי שאין חשש בחפירת קברים באופן סתמי - כמוכח בסוגייתנו, אך אין להשאיר קבר פתוח במהלך הלילה, כפי שהביא הרמ"א (שם) מדברי צוואתו של רבי יהודה החסיד. עם זאת דנו האחרונים, אם די בכיסוי הקבר במחצלות ובנסרים, או שמא יש צורך למלאותו דווקא בעפר [החפירה נדרשת באיזורים הרריים, בהם יש צורך לחצוב את הקבר].

דף ט/א ביום השמיני שלח את העם

חנוכת הבית - יש מקור?

בכל מקום שבו יהודים מתיישבים, ראשית הם מקימים בית כנסת, כתקנת חכמינו ז"ל (עיין רמב"ם הל' תפילה פרק י"א הלכה א', טור ושולחן ערוך או"ח סי' ק"נ). רבים נוהגים לחגוג ברונה ובצהלה את חנוכת בית הכנסת, בשירות ובתשבחות, סעודה ודברי תורה.

באוצר הספרים היהודי נשתמרו ספרים וקונטרסים לרוב, שיצאו לאור עולם לרגל חגיגות חנוכת בית כנסת. בשלהי קונטרס מיוחד שהוציא לאור הגאון ר' מרדכי גרוס שליט"א, מצוייה רשימה של שלש מאות שלושים וחמישה קונטרסים שיצאו לאור בעת חנוכת בתי כנסת שונים, עם נוסחאות לאמירת מזמורים, כל מקום לפי מנהגם. במאמרנו נעקוב אחר מקור מנהג זה, לאור המבואר בסוגייתנו.

גמרתנו מביאה פסוקים העוסקים בחגיגת גמר בניית בית המקדש על ידי שלמה המלך. שבעה ימים רצופים ארכה חגיגה זו, שצויינה במאכל, משתה וקרבתות. "ביום הַשְּׁמִינִי שָׁלַח [שלמה המלך] אֶת הָעָם וַיִּבְּכוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיִּלְכוּ לְאַהֲלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל כֵּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' לְדָוִד עֶבְדוֹ וְלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ" (מלכים א' ח/ט).

אחת הסיבות, מבין רבות, לכך שהם הלכו שמחים וטובי לב, הינה משום שנמחל להם עוון יום הכיפורים. כך אומרת הגמרא, לאחר שבמהלך שבעת ימי החגיגה חל יום הכיפורים, ובשל מצוות חנוכת בית המקדש העם לא צם, יצאה בת קול ואמרה: "כולכם מזומנים לחיי העולם הבא". הדבר מעניק לנו אפשרות להבין עד מה חשובה חנוכת בית המקדש. גם כיום אין אומרים תחנון בימים שבין יום הכיפורים לסוכות, זכר לחגיגה זו (שבלי הלקט סי' ל' - שכ"ג שכן המנהג בוורמיישא ובמגנצא, והובא בב"י או"ח סוף סי' קל"א, וכן נפסק בשו"ע או"ח סי' קל"א סעי' ז).

חנוכת בית כנסת: ראוי לציין את דברי הראשונים, כי השמחה שנערכה על ידי שלמה המלך עם השלמת בניין בית המקדש, היא מצווה מן התורה - יותר משמחה של מצווה לגומרה של תורה, הנלמדת גם היא משלמה המלך (מדרש תחילת שיר השירים) - כפי שדרשו חכמים את הפסוק (דברים יב/יב) "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם" (ראה תלמיד ר"י מפרש בשם רבינו יחיאל מועד קטן ט/א, ועיי"ש ביאור נוסף בשם ריב"ם, ועיי משך חכמה במדבר י/י, ובהעמק דבר שם). בשו"ת לבושי מרדכי (ח"ד סי' כ') רואה בכך מקור לחגיגת חנוכת בית הכנסת, שהוא בית מקדש מעט.

מעניין, כי יש הסוברים, שגם חנוכת בית פרטי נחשבת מצווה, ואף סעודה הנערכת לרגל המאורע נחשבת סעודת מצווה. אמנם, לדעת פוסקים רבים אין זו סעודת מצווה, מפני שאין כל מצווה להשלים בניין או בית פרטי (תשב"ץ קטן סי' ק"ע בשם מהר"ם, הובא ב"ש"ש ב"ק פרק מרובה סי' ל"ז), אך אחרים סוברים כי יש בכך מצווה.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

אלו לפני אביו, רבן שמעון בן גמליאל, ואביו יבארם לו וממילא יחול השפע על ידי זה שיצא מפה קדשו של רבן שמעון בן גמליאל...

דף יא/ב ואירעו אבל

תנחומין מן ה"מת"

מספרים על 'רב מטעם', בור ועם הארץ, שנשאל על ידי אחד משומעי לקחו:

אביו שוכב על ערש דוי, ימיו ספורים והוא נוטה למות. אולם, עסקיו התכופים של הבן לא יאפשרו לו בשבועות הקרובים לשבת עליו שבעה ולהבטל ממלאכתו שבוע שלם. רק השבוע יכול הוא לשבת שבעה על האב. ובכן, היכול הוא להקדים ולשבת שבעה טרם מות המת?... (אגב, עיין תוס' כא/א ד"ה דאי).

הרב אישר זאת.

לא עברו דקות ספורות ונשלח שליח אל הרב עם שאלה מטעם האב החולה:

- העליו ללכת לנחם את בנו היושב שבעה עליו...

חנוכת בית בארץ ישראל: השאלה המתבקשת היא, מה מצווה יש בחנוכת בית פרטי? ובכן, הבאר שבע כותב כי מדובר בסעודת חנוכת בית בארץ ישראל, שכן, יש מצווה לחנוך בית בארץ הקודש, כמבואר בירושלמי (סוטה פ"ח הל' ד'), ולפיכך, יש מקום לסעוד בהשלמת מצווה זו, שהרי עם סיום מצווה עורכים שמחה (עי"ש המקור מסיום מסכת ועוד). אולם החונך בית בחוץ לארץ אינו מקיים כל מצווה, וגם סעודתו אינה סעודת מצווה.

המגן אברהם (או"ח סי' תקס"ח ס"ק ה') מביא את דבריו כמו גם את דברי הים של שלמה אשר כתב כי "מי שהוא ירא אלוקים ורוצה לחנוך ביתו בתורה ובמצוות, וליתן שבח למקום אשר חננו, ולא הניח מתחילה לשתות בביתו ולשחוק בו ולנהוג קלות ראש, אלא מתחילה עושה סעודה לחנכו ולומר בו דברי תורה... שפיר הוא סעודת מצוה".

מעניין לציין, כי יש מן האחרונים שצידדו, שסעודת חנוכת הבית היא סעודת מצווה בגין קיום מצוות המזוזה... (עי' שו"ת דברי מלכיאל ח"ד סי' ח', ארץ צבי ח"ב ח"י על מסכת שבת אות כ"ט).

דף ט/א ויעש שלמה וכו' שבעת ימים

לבשו בגדי לבן שבעה ימים לרגל סיום הש"ס

האם סעודת בר מצווה הנערכת ימים אחדים אחר מועד כניסת הנער לעול מצוות, נחשבת סעודת מצווה? זו אחת השאלות המעשיות בהן נעסוק במאמר שלפנינו.

מעשה בתלמיד חכם שקיבל על עצמו, שלא להשתתף בסעודות שאינן סעודות מצווה. לימים תכפו עליו בקשות שונות להשתתף בסעודות, והוא פנה אל בעל החוות יאיר (שו"ת, סימן ע') ששורה לו ויפרט, מהי "סעודת מצווה" ומהי "סעודת רשות".

בפתח תשובתו מדגיש החוות יאיר: "תשובה קשה מאד לתת גדר לסעודת מצווה, וכמו שכתב הפילוסוף הפרטים לא יכללם המספר". בתוך דבריו דן החוות יאיר אם סעודה הנערכת לרגל סיום מסכת, שלא באותו יום בו סיימוה, נחשבת סעודת מצווה. הוא מסיק כי יום או יומיים אחרי סיום המסכת, עדיין נחשבת הסעודה כסעודת מצווה. שהנה, הבית יוסף (או"ח סימן תרס"ט) מביא, כי המקור לעריכת סעודה לרגל סיום מסכת, הוא מכך ששלמה המלך ערך שמחה גדולה לרגל חנוכת בית המקדש. מאחר ששמחה זו נמשכה על פני שבעה ימים - יש ללמוד כי גם אם הסעודה אינה נערכת בו ביום, עדיין סעודת מצווה היא וכך פוסק הפתחי תשובה (יו"ד סימן רמ"ו ס"ק ח').

מאידך, בים של שלמה (ב"ק פרק מרובה סימן ל"ז), המתייחס לעריכת סעודה לנער בר מצווה לא ביום כניסתו לעול תורה ומצוות, מביע פליאה על הדבר - "לשמחה זו מה עושה?". אמנם, שלמה המלך ערך שמחה שבעה ימים לרגל חנוכת בית המקדש, ובגמרתנו אף מבואר כי אפשר היה לדחות את תחילת ימי השמחה ימים אחדים לאחר חנוכת הבית, אך אין לדמות בין חנוכת בית המקדש, שהיא שמחה גדולה ועצומה לכלל ישראל, לבין סעודות מצווה אחרות (ראה שו"ת דברי מלכיאל או"ח ח"א סימן ג' אות ב', שו"ת מהר"ם בריסק ח"א סימן קל"ג).

עם זאת, המהר"ם בריסק (שם) כותב, כי המסיים בעצמו, שעורך סעודה יום אחר כך, כלפיו נחשבת זו סעודת מצווה, כי שמחתו גדולה ורבה, אך האנשים המשתתפים בסעודה ולא סיימו את המסכת, אינם יכולים להחשיב זאת כסעודת מצווה.

נידון זה מעשי ביותר לגבי תענית בכורות בערב פסח. כידוע, מנהג ישראל שהבכורות מתענים בערב פסח, ונפטרים מתענית זו על ידי השתתפות בסעודת סיום מסכת, שהיא סעודת מצווה. המהר"ם בריסק כותב, כי אם מסיים המסכת סיימה יום לפני ערב פסח, ורק את סעודת המצווה הוא עורך בפסח - אין הבכורות יכולים להשתתף בה ולאכול, כי אינה סעודת מצווה עבורם.

עריכת סעודת מצווה לרגל סיום לכבוד גומרה של תורה, מנהג עתיק ביותר הוא, עד שבעל תוספות יום טוב (תענית פ"ד משנה ח') כותב, כי לא אנו למדנו משלמה המלך לערוך סעודת סיום מסכת, אלא שלמה המלך ערך חנוכת הבית לבית המקדש, לפי שלמד כן מן העובדה שעורכים שמחה לרגל גומרה של תורה...

מעניין לציין, כי בקהילות ישראל נהגו לייקר ולהחשיב ביותר את מעמדי הסיום. בספר מנהגי וורמיזא (אות רס"ב עמוד קי"ז) מובא, כי כשסיימו ששת סדרי משנה היו כל בני הקהילה מתקבצים בבית אב בית הדין, שנשא בפניהם דרשה נאה, לאחר מכן היו מסיימים את המשניות ובמשך שני ימים היו עורכים משתה ושמחה בביתו של אב בית הדין, בו סעדו, שרו, ואף התפללו, והחלו ללמוד את הפרק הראשון של מסכת ברכות.

הגרא"מ ש"ך צ"ל סיפר, כי בעיירות שבליטא היו הכל לובשים בגדי חג שבעה ימים לרגל סיום הש"ס. כל נשות הקהילה אפו ובישלו כדי לזכות להשתתף בשמחה הגדולה, ותגדל שמחת התורה (אתקיננו סעודתא, סעודת סיום עמוד ד', וראה עוד בספר יומא טבא לרבנן).

לעילוי נשמת
הר"ר **חיים גרשון וורובל** ז"ל
ב"ר ישראל ז"ל נלב"ע כ' באב תשנ"ח
והר"ר **ישראל פרוכטר** ז"ל
ב"ר אריה ז"ל נלב"ע כ"ח באב תש"ס **תנצב"ה**
הונצחו ע"י ידידנו הר"ר **עזרא וורובל**
וזוגתו מרת **יפה** שיחיו - תל אביב

לעילוי נשמת
הר"ר **יוסף ברגר** ז"ל
ב"ר שלום צבי ז"ל נלב"ע כ"ג מנחם אב תשנ"ד
מחשובי מתפללי בית מדרשנו **תנצב"ה**
הונצח ע"י משפחת **לוסטיג וקוק** שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שרה רבקה וסרצוג** ע"ה
ב"ר אהרן אליעזר ז"ל
נלב"ע כ"ג מנחם אב תשל"ב **תנצב"ה**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **אסתר רחמים** ע"ה
בת עדינה ע"ה נלב"ע כ"ד אב תשל"ב
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **רפאל קליימן** ז"ל
ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע כ"א מנחם אב תשע"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו